

"Dzīvnieku brīvība": nav uzticības PVD uzraudzības darbam

2017. gada jūnijā un jūlijā dzīvnieku aizstāvības aktīvistu dokumentēja SIA "Baltic Pork" darbību, konstatējot virkni sistemātisku likuma pārkāpumu uzņēmuma darbībā. Savās regulārajās pārbaudēs Pārtikas un veterinārais dienests (PVD) nav konstatējis šos pārkāpumus. Saņemot pierādījumus par pārkāpumiem, PVD veica ārkārtas pārbaudi, kurā nekonstatēja likumpārkāpumu sistemātisko raksturu.

Salīdzinot SIA "Baltic Pork" publiski sniegto informāciju par ražošanu ar faktiskajiem fermā dokumentētajiem apstākļiem, tika konstatēts, ka audzētājs ir norādījis maldinošus datus par fermas iekārtojumu. Vairākos korpusos deklarēto nobarojamo cūku vietā tiek turētas grūsnas sivēnmātes, uz kurām attiecas pavisam citas labturības prasības. Cūku labturības prasības paredz, ka grūsnās sivēnmātes no 4. nedēļas jātur grupās, katram dzīvniekam atvēlot vismaz 2,25 m² grīdas platības. Ieslogot grūsnās sivēnmātes individuālos sprostos 1 m² platībā, SIA "Baltic Pork" rupji pārkāpj likumu.

Daļā fermas ir atrodami grupu aploki, taču to skaits ir nepietiekams fermā esošo grūsnu sivēnmāšu izvietošanai. No fermā esošajām aptuveni 1600 grūsnajām cūkām grupās ik brīdi būtu jātur ap 1100, taču grūsnajām cūkām paredzēto grupu aploku kopējā ietilpība ir mazāka. Praksē šajos aplokos neatradās grūsnās sivēnmātes – pētījuma laikā daļā grupu aploku tika turētas jauncūkas, daļa – stāvēja tukši, bet vēl daļa – bija nepieejami sivēnmātēm.

Fermā atrodamās ražošanas iekārtas bija atļautas līdz 2012. gada beigām. Neskatoties uz to, ka ferma tā arī netika pārbūvēta, PVD piecus gadus no vietas nav konstatējis fermas neatbilstību Latvijas likumiem un ES direktīvām.

Ir izslēgta iespēja, ka fermas darbinieki būtu varējuši noslēpt pārkāpumus no PVD inspektoriem, jo fermas iekārtojums nepieļauj tik liela skaita grūsnu sivēnmāšu turēšanu atbilstoši likuma prasībām. Neskatoties uz to, nedz ikgadējā inspekcijā augustā, nedz vairāku PVD darbinieku veiktajā ārkārtas pārbaudē nedēļu vēlāk dienests nevēlējās vai nespēja atklāt daudzas nelikumības. Tas liek uzdot jautājumu, cik vēl šādu fermu Latvijā netraucēti pārkāpj likumu PVD acu priekšā?

Diemžēl nevienam Latvijā nav tiesību neatkarīgi pārlicināties par PVD sniegtās informācijas patiesumu. Iespējams, dienests to jaunprātīgi izmanto, piesedzot nelikumības un sniedzot maldinošu informāciju par pārbaudi rezultātiem.

Šis nav pirmais gadījums, kad PVD ilgstoši pieļauj likuma pārkāpumus industriālajās fermās. Biedrības pieredzē katra iepriekš nesaskaņota aktīvistu inspekcija dzīvnieku turēšanas vietās ir atklājusi kļedzošus, sistemātiskus likuma pārkāpumus, ko ikviens žurnālists varētu it viegli konstatēt, ja vien varētu par to neatkarīgi pārlicināties. Lūk, tikai daži no gadījumiem, kuros PVD pārbaudi rezultāti būtiski atšķiras no trauksmes cēlēju dokumentētās informācijas.

- Zvēraudzētavā "Madona AB" PVD nepamanīja sprostus neatbilstību vairākos fermas korpusos, kuros turēja simtiem lapsu. Pēc dokumentālo materiālu publiskošanas 2013. gadā PVD veica ārpuskārtas pārbaudes Latvijas zvēraudzētavās, taču pārkāpumus nekonstatēja.
- Zvēraudzētavā "ZS Stirnas" vairākās regulārās pārbaudēs netika konstatēti veseli fermas sektori ar neatbilstošiem lapsu sprostiem. Pārkāpums netika pamanīts pat pēc ziņošanas par iespējamajiem pārkāpumiem konkrētajā zvēraudzētavā 2014. gadā. Tikai konfrontējot PVD ar neapgāžamiem faktiem, dienests bija spiests atzīt savu kļūdu un nāca klajā ar paziņojumu, ka zvēraudzētājs esot melojis par fermas iekārtojumu. Uzliktais sods - 600 eiro.
- "Balticovo" dējējvistu fermās regulārās pārbaudēs inspektori nekonstatēja sprostus neatbilstību, kas skar desmitiem tūkstošu dzīvnieku. Arī pēc ziņošanas par pārkāpumiem 2016. gadā, pārbaudē tie netika konstatēti. Tikai uzrādot neapgāžamus pierādījumus, PVD bija spiests atzīt, ka pārkāpums ir noticis, taču centās mazināt tā nozīmību. Uzliktais sods - brīdinājums.

Regulāri sastopoties ar šādu PVD darbu, rodas iespaids, ka uzraugošais dienests ne tikai nevēlas konstatēt dzīvnieku labturības pārkāpumus, bet arī cenšas diskreditēt trauksmes cēlēju iegūto informāciju, nereti nostājoties likumpārkāpēju pusē. Šāda PVD rīcība raida skaidru signālu, ka uz dzīvnieku aizsardzības likuma pārkāpšanu iestāde skatās caur pirkstiem, radot pārkāpējos visatļautības sajūtu. Kā redzams praksē, ja, pārkāpjot likumu, var nopelnīt vairāk, daudzi ražotāji to nevilcinās izmantot, kamēr sabiedrības intereses uz dzīvnieku aizsardzību tiek atstātas novārtā.

Pielikums: Fakti par SIA "Baltic Pork" fermas iekārtojumu

Korpuss	Uzrādītais vietu skaits ¹	Dzīvnieku grupa (audzētāja informācija) ²	Dzīvnieku grupa (aktīvistu pētījums)	Piezīmes
k-1	1200	Nobarojamās cūkas	Grūsnās sivēnmātes	Korpuss satur grupu aplokus, taču grūsnās sivēnmātes nekad netika tajos izlaistas no sprostiem.
k-2	1200	Nobarojamās cūkas	Jauncūkas	Jauncūkas tur grupu aplokus.
k-3a	900	Nobarojamās cūkas	Atnešanās korpuss	
k-3b	180	Atnešanās (zīdītājas) sivēnmātes	Atnešanās korpuss	
k-4	280	Grūsnās sivēnmātes	Grūsnās sivēnmātes	
k-5	280	Grūsnās sivēnmātes	Grūsnās sivēnmātes	Pusi no korpusa aizņem grupu aploki, taču visas 5 nedēļas tie bija tukši.
k-6	18/170/210	Kuiļi, jauncūkas, sēklojamās sivēnmātes	Kuiļi, jauncūkas, sēklojamās sivēnmātes	
k-7	1132*	Nobarojamās cūkas	Nobarojamās cūkas	
k-8	1132*	Nobarojamās cūkas	Grūsnās sivēnmātes	* 1132 dzīvnieku kopā k-7 un k-8

^{1, 2} SIA Estonian, Latvian & Lithuanian Environment. Cūku audzēšanas kompleksa "Krustmalas" Siguldas novada Allažu pagastā pārbūve. Ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojuma (aktuālā redakcija uz 27.06.2017). **1.1. tabula, 9. lpp.** (Saite: <http://www.environment.lv/upload/content/baltic-pork-zinojums-pec-vpvb.pdf>)

Likuma prasības

Grūsnām sivēnmātēm **MK noteikumi Nr.743** "Cūku labturības prasības" (spēkā no 2013. gada 1. janvāra) paredz pavisam citādas labturības prasības, nekā nobarojamām cūkām. (Saite: <https://likumi.lv/doc.php?id=194745>)

Nobarojamām cūkām:

16. Katram atšķirtam sivēnam, audzējamai cūkai un nobarojamai cūkai, izņemot apsēklotas jauncūkas un sivēnmātes, kuras tur grupās, atbilstoši dzīvnieka svaram nodrošina šādu platību:

16.7. vienu kvadrātmetru, ja cūkas svars ir lielāks par 110 kilogramiem.

Grūsnām sivēnmātēm:

18. Sivēnmātei, ko tur grupā, nodrošina vismaz 2,25 kvadrātmetrus lielu kopējo grīdas platību.

25. Ja novietnē ir vairāk par 10 sivēnmātēm, sivēnmātes un jauncūkas laikposmā no četrām nedēļām pēc apsēklošanas līdz nedēļai pirms plānotās atnešanās tur grupās. Ja aizgaldā ir seši vai vairāk dzīvnieki, aizgaldā malās ir vismaz 2,8 metrus garas. Ja aizgaldā ir mazāk par sešiem dzīvniekiem, aizgaldā malās ir vismaz 2,4 metrus garas.

Citi pārkāpumi:

Vardarbība pret dzīvniekiem: Dzīvnieka īpašniekam ir pienākums nepakļaut dzīvnieku sāpēm un ciešanām (Dzīvnieku aizsardzības likums, 5. pants)

Nav pakaiši: Cūku aizgaldus nodrošina ar pietiekamu daudzumu cūku nodarbināšanai paredzētu veselībai nekaitīgu materiālu (piemēram, salmiem, sienu, koksni, zāģskaidām, sēņu kompostu, kūdru vai šo materiālu sajaukumu), kas ir piemērots attiecīgajai kanalizācijas sistēmai; (MK noteikumi Nr. 743, 43. punkts)

Ar elektrošoku sit pa galvu: Rīkus, kas darbojas pēc elektrošoka principa, drīkst izmantot tikai attiecībā uz pieaugušiem liellopiem un cūkām, kas atsakās iet paši, ar noteikumu, ka elektrošoks ilgst ne vairāk kā divas sekundes, starp impulsiem ir pienācīga laika atstarpe un ka dzīvnieku priekšā ir brīva telpa, kur tiem iet. Šādu elektrošoku drīkst piemērot **tikai gurnu daļas muskuļos**. (Padomes Direktīva 93/119/EK)